

Slezská univerzita v Opavě
Filozoficko-přírodovědecká fakulta

Předmět: Italská kultura 1

Vyučující: dott. Giorgio Cadorini, Ph. D.

Seminární práce: Italský pobyt barokního malíře Karla Škréty

Autor: Dagmar Chocholáčová, 3. roč., It. komb.

Od konce středověku až daleko do 19. století se v Čechách nenarodil – kromě Petra Brandla – malíř, jehož význam by byl tak neotřesitelný, jako je tomu u Karla Škréty. K umělecké zdatnosti přispěla i především zajímavost jeho životního osudu. V řadě dobrodružných historek, dochovaných v bujně lidové obraznosti, byl „*Karel Škréta Šotnovský ze Závořic líčen jako horkokrevný mladý muž, jenž se dal lehko strhnout k hádce a souboji a jenž dokonce při kteréśi takové příležitosti probodl cizího umělce, s nímž se utkal v prudkém sporu.*“¹ Tyto zkazky zapříčinily, že pro některé dramatiky a spisovatele byl vděčnou látkou k literárnímu zpracování. Dokonce byla zkomponována i opera s jeho jménem ve svém názvu.

Škréta je největší uměleckou osobností, která se v Čechách v 17. století zrodila. Jako je pro Holandsko Rembrandt, pro Itálii Caravaggio nebo pro Belgii Rubens, tak pro Čechy je to Karel Škréta. Tvoří jakýsi přechod mezi renesančními umělci dvoru císaře Rudolfa II. a mezi dobou českého baroka, jehož je zakladatelem. Zrodil se v Praze v době, kdy slavná rudolfinská éra se chýlila ke svému konci. Tato zlatá éra pro umělecké tvoření na české půdě vábila umělce i z dalekých zemí a umělci tehdejší doby, zvláště malíři, si nemohli stěžovat na nedostatek objednávek. O tom, že v Praze a v Čechách žilo velké množství i cizích malířů, svědčí zápisy ve starých úředních spisech i městských knihách. Mnozí se zde natrvalo usadili a nadobro s českým prostředím splynuli. Sotva však císař Rudolf II. zemřel, v dobách válečných se umění nevede dobře. Skvělá umělecká družina se rozprchla zase do všech koutů světa, tak nenadále a rychle, jak do Prahy přišla.

O dětství a mládí Škréty příliš zpráv nemáme, zejména ani není jasno, kdy a u koho se vyučil svému umění a jakým způsobem byl uveden na uměleckou dráhu. Jeho zámožný otec ve svém testamentu (zemřel předčasně) svou ženu nabádal, aby děti dala „*vzdělat ve víře a literním umění.*“² Z dalších souvislostí je zřejmé, že se mu dostalo všestranného humanistického vzdělání, pravděpodobně již v Praze i italštinu znal, snad i jiné jazyky. Odešel záhy za svou matkou do Saska, kde dlouho nezástal, nýbrž pokračoval za svým odborným vzděláním do Itálie. Nejprve studoval v Benátkách, poznal Boloňu a Florencii, pak se odebral do Říma a patrně se

¹ Kamper, str. 10

² Neumann, str. 15

seznámil i s neapolskou malířskou školou.

Benátky byly místem, kam tradičně směřovaly kroky umělců ze Zaalpí. Škréta znal benátské umění již z Prahy a právě tato díla rudolfinských umělců, zejména Heintze a Aachena, jej připravila na pochopení největších mistrů benátské malby 16. století: Tiziana, Tintoretta či umělců tzv. novobenátské školy, jejichž představiteli byli Fetti, Strozzi a Liss. Pro Škrétu hodně znamenal i dnes nově doceňovaný Tiberio Tinelli, který jej namaloval ve znamenité *Podobizně*. Na rubu je nápis: „*Portrét Karla Škréty. Já, který mám ve zvyku tvořit svými štětci věčné obrazy jiných, vidím teď svou podobiznu, tvé dílo, veliký Tinelli, jako živé dýchat, takže sám nevím, jsem-li to já nebo klam namalovaný podle skutečnosti, a tak z toho máme, ty nekonečnou slávu, já nekonečný život.*“³ V té době vzájemné portrétování a opěvování svých děl patřilo k dobovým zvyklostem. Tinelli portrétoval dóžata, umělce, vznešené dámy, byl jakýmsi tehdejším módním portrétistou. Doklad Škrétovy benátské tvorby poskytují dvě díla ze sbírky Humprechta Jana Černína *Zkouška čistoty vestálky Tuscie a Zkouška pravdy – Bocca della Verità* (po roce 1630).

Podle Sandrarta (Škrétova přítele a životopisce) se Škréta poté odebral do Boloni. Zde se jeho vnímavá duše obohacovala studiem děl Guida Reniho, Carracciů a zvláště Simona Cantariniho. „*Škréta viděl v Boloni velké umění vůdčí generace očima svých současníků jako tvořivý moderně založený malíř.*“⁴ O pobytu ve Florencii se Sandrart nezmiňuje. Patrně florentské dojmy nebyly tak důležité.

Nejmocnější zážitky na Škrétu čekaly v Římě. Třebaže se od počátku zabýval malbou olejem, nesmírně jej zaujala fresková výzdoba římských paláců. Galleria Farnese mu otevřela cestu k pochopení antiky a klasického umění vůbec. V působivé kresbě *Bakchanálu* (dnes v NG) je patrně mnoho podobností s ústředním obrazem Triumf Bakchův od Carracciho na stropě Gallerie Farnese. Všiml si rovněž Michelangela a Raffaela i francouzských klasicistů, Lorraina a Poussina, kterého Škréta portrétoval. Abychom v působivém portrétu spatřili tvář tohoto francouzského umělce, museli bychom hodně zamhouřit oči. Původně se myslelo, že na obraze je právě Poussin, dnes je zcela jasné, že se o něj nejedná. Taktéž je vyloučen i Škrétův autoportrét. Tuto záhadu se prozatím nepodařilo odkrýt.

Ve Věčném městě se počátkem 20. let 17. století Škréta přátelsky

3 Neumann, str. 22

4 Neumann, str. 26

stýkal s Nizozemci jako člen jejich rebelského spolku Bent (Schilderbent). Pro svou prudkou povahu, s níž se snadno ocital ve sporech, se mu dostalo legrační přezdívky *slach-sweert* nebo *espadron* či *spadone*, což je dlouhý dvousečný meč. Jde o dosti nelichotivé pojmenování, od ješity počínaje a významem naprosto opačným konče.

Členové spolku si navzájem pomáhali v sociálním nedostatku, svědčili při právních konfliktech, přenechávali si typy na zakázky, tvořili jakýsi protipól římské akademie sv. Lukáše. Malíř a Škrétův vrstevník Giambattista Passeri ve své knize píše: „*Vlámové pořádali často důmyslné kratochvíle. Když do Říma přibyl někdo z nich, nazývaný proto ‚navíc‘, pohostil celou společnost krajanů přepychovým pokrmem v některé z proslulých hospod. Takové hody trvaly nejméně čtyřadvacet hodin nepřetržitě, aniž by se zvedli od stolu. Víno si dávali nosit po celých sudech a velmi málo uctivě ty kratochvíle nazývali ‚křestní slavností‘. Neomaleně používali to svaté jméno pro takové šprýmování, jelikož při těch kratochvílích dávali novicovi jiné jméno, odvozené z jeho postavy, fyziognomie nebo chování; a takto ho křtili vínem.*“⁵

Škrétův italský záběr byl obsáhlý. Nejen že sledoval různé směry, ale učil se i kopírováním. A tak vznikly kopie podle různých slavných mistrů, ať už Tintoretta nebo Reniho. Maloval obrazy náboženské, portréty, krajiny, akty či holandsky laděné žánry. Byl malířem nesmírně vzdělaným. Z Itálie si přivezl velkou řadu knižních děl. Nechyběl Petrarca, Boccacciův Dekameron či dobové teorie umění.

Těch několik let v Itálii strávených otevřelo jeho očím zcela nový svět krásy. V Itálii si dokonce poitalštil i jméno a psal se od té doby Scretta, někdy dokonce Carolo Scretta. Do Čech se vrátil jako nadšený obdivovatel a znalec velkých italských malířů, že mimoděk i tvořil v jejich duchu své obrazy, na nichž kdeco připomíná jeho slavné vzory (barevné tóny, kompozice, poměr světlých a tmavých ploch). „*Jeho barvy jsou o něco tvrdší, chladnější a těžší, než jaké vidíme u mistrů italských, kteří mu sloužili za vzor... Nedovede svým postavám vdechnouti takové životní svěžesti jako oni a především takového oduševnění.*“⁶

A třebaže jeho povaha nebyla jednoduchá, svou tvořivostí, schopností a neúpornou prací se stal vynikajícím zjevem v dějinách českého malířství, zejména jako malíř podobizen.

⁵ Passeri, str. 54

⁶ Kamper, str. 46-47

Obrazová příloha:

Tiberio Tinelli: Podobizna
(dostupné na: db.skreta.cz)

Škréta: Portrét Poussina
(dostupné na: dejinyasoucasnost.cz)

Karel Škréta: Zkouška čistoty vestálky Tuscie
(dostupné na: db.screta.cz)

Zdroje:

- 1) NEUMANN, Jaromír. *Český barok*. Praha: Odeon, 1974.
- 2) NEUMANN, Jaromír. *Karel Škréta 1610 - 1674*. Praha, 1974.
- 3) KAMPER, Jar. *Karel Škréta*. Praha: F. Topič, 1910.
- 4) VLNAS, Vít. *Karel Škréta (1610 - 1674): Doba a dílo*. Praha, 2010.
- 5) HOJDA, Zdeněk. *Bohemia – Italia. Češi ve Vlaších a Vlaši v Itálii*. Praha, 2000.
- 6) STOLÁROVÁ, Lenka. *Karel Škréta a malířství 17. století v Čechách a v Evropě*. NG, Praha, 2011

